

בעניני ברכות - שיעור 689

I. ברכת שהכל נהיה בדברו - דעת הערוך השלחן (ר"ד - ה) ונהיה בסגול שהוא לשון הוה ולא בקמץ שהוא לשון עבר שהשגחתו יתברך היא תמידית בלי הפסק וכ"כ מעשה רב (ט"ז) וכ"כ החיי אדם (מ"ט - ה) אמנם עיין בשע"ת (ס"ס ר"ד) שהביא כמה פוסקים דנהיה בקמץ ולא בסגול שהפל בחולם ולא בקמץ

(א) **על שתיית מים לצמאו** מברך שהכל ולאחריו בנ"ר אבל אם שותה משום שעמד לו דבר אכילה בגרונו אינו מברך אבל כששותה שאר משקים או אכלים שהחייך נהנה מהם להעביר הדבר מגרונו מברך עליהם ברכה ראשונה ואחרונה (ר"ד - ז ובמ"ב)

(ב) **מי ששתה מים רק כדי להצטרף לבהמ"ז** או שיש לו ספק בברכה אם מחוייב ברכה אחרונה ויודע בעצמו שאין לו אז שום הנאה מהמים ואינו מברך עליהם אבל אם החייך נהנה מברך עליהם (בה"ל ד"ה השותה מים לזמאו) וגם אין מועיל צירוף

(ג) **כל האוכלין והמשקין** שאדם אוכל ושותה לרפואה אם טעמם טוב והחייך נהנה מהם מברך עליהם תחלה וסוף (ר"ד - ה) ואע"פ שאינו תאב להם כלל ולאפוקי אם הם רעים שאין לו הנאה אינו מברך כלל (מ"ב ט"ג) ואם אינם רעים ולא טובים והחייך נהנה קצת מברך

(ד) **מי ששותה מים הרבה** כדי להפיג הצמאון לפני התענית לא יברך וכן מי שמחמת צורך בריאותו צריך לשתות מים הרבה ואינו צמא כלל לא יברך ויש מחמירים בכל זה לברך שהכל על דבר אחר קודם (פסקי תשובות ר"ד - ט"ז)

(ה) **וכן השותים מים** כדי לדכא התיאבון ואינם צמאים כלל וכן מינקת שאינה צמאה כלל ושותה רק כדי שיהיה לה חלב להניק וכן למי ששותה מים עקב בדיקות רפואיות פנימית אינו מברך משא"כ למי שדורש לרבים ומרגיש יובש בפה מרגיש הנאה מהשתיה וצריך לברך

II. לברך ברכות באופנים אלו

(א) **לקרות קריאת שמע כנגד ערוה** אפילו של נכרי וכן כנגד ערות קטן אסור ויש מתירין נגד ערות קטן כל זמן שאינו ראוי לביאה דהיינו ט' שנים וכן עיקר ובקטנה עד בת ג' שנים (ט"ה - ז ובמ"ב ע"ה) ואפילו היא בתו ואפילו אם עצם עיניו אסור לברך כנגד הערוה ואפילו כנגד טפח מגולה באשה אינו מועיל עצימת עינים ועיין בחיי אדם דאפילו היה מזיד מ"מ יצא בדיעבד וא"צ לחזור ולברך אמנם הבה"ל (קפ"ה ד"ה א"ס) כתב דצריך לחזור ולברך ודעת המג"א והגר"א דהמזהל לא יאחוז הערוה בשעת הברכה (מ"ב ט"ה - כ"ד)

(ב) **למי ששוכב במטה ערום** צריך שידביק חלוקו בלא מכנסים על לבו שיהא הפסק בין לבו לערוה אבל בלאו הכי אסור דאין הפסק בין לבו לערוה (ט"ז - ה ובמ"ב ז) ואף דאין לבו רואה הערוה כגון שלובש מכנסים מ"מ צריך שידביק חלוקו בלא מכנסים עליו (ס"ה)

(ג) **לעשות ברכה ודלת של בית הכסא פתוח** עיין באג"מ (א"ע ח - קי"ד) דיש להתיר ויותר מזה כתב רב הנקין בעדות לישראל דבתי כסאות שלנו אין להם דין בית הכסא אבל ליטול ידים לאכילה אין יכולין אף בבתי כסאות שלו (אג"מ ע"ה)

ד) אין מברכין באוכל בפיו - עיין בשו"ע (קט"ז - ז) שכתב והכניס בפיו בלעו ויברך רק ברכה אחרונה

ה) נגיעה במקומות המכוסין או אם חיכך הראש צריך נטילת ידים קודם שיברך (ז"ז - ז) ובמ"ב כ"ט) ובדיעבד די בנקיון בעלמא אע"פ שיש בו מים (סג)

ו) הסרת צואת האוזן והאף כתב הרמ"א (סג) רק ע"י בגד אמנם דעת הגר"א להקיל בזה וכ"כ בשע"ת בשם מור וקציעה (מ"ז - ל)

ז) טפח מגולה באשה אסור להזכיר שום דבר שבקדושה נגד זה כמו נגד ערוה ממש שרק בעוצם עיניו ויחזיר פניו מותר ויש מתירין בזה אם הוא נזהר מלראות (ט"ה - ט) ובמ"ב ב) ובתו היא מכת י"א שנים ואילך

ח) יש ליזהר משמיעת קול זמר אשה אפילו פנויה (ט"ה - ג) ומ"מ אם הוא בין העכו"ם או בעיר מותר לקרות ולברך דאל"כ נתבטל מתורה ותפלה וע"ז נאמר עת לעשות לד' (מ"ב ט"ה - י"ז) ואיסורו רק מדרבנן

ט) לברך כנגד שער אשה נכרית אין איסור שאין דרך כל הנשים לכסות שערם כגון פנויה משא"כ ערוה נכרית הוי ערוה ואסור לברך כנגדם (אג"מ ד - ט"ז - ג)

י) צריך ליזהר בשעה שאשתו מינקת ומגולה דדיה שלא לדבר אז שם דברי קדושה (מ"ב ט"ה - ג)

יא) אסור לעשות מלאכה בעודו מברך (קט"ז - ג) מפני שנראה כמברך בדרך עראי ואפילו תשמיש קל אסור ויש ליזהר שלא לעיין אפילו בדברי תורה וזה נכלל במאמר תורתינו ואם תלכו עמי קרי ומ"מ בדיעבד יצא (מ"ב ה' ובכה"ל) ולכן צריך לברך על נטילת ידים קודם הניגוב (מ"ב קנ"ח - מ"ח)

יב) ברכת הנהנין אין צריך לברך דוקא בישיבה כמו ברכת המזון וכן משמע מהפמ"ג (צפתיקה להלכות זרכות חות י"ח) וע"ע בכף החיים (קפ"ג - ח"ב) שגם ברכת מעין שלש צריך לאומרה מיושב וה"ה לכל ברכות הנהנין

יג) מי ששותה מים מדוד מים (water fountain) יכול לברך קודם שפתח הברז דאפילו דפסק השו"ע (ר"ז - ה) דאין מברכין לא על אוכל ולא על משקה עד שיביאווהו לפניו דלא היה להברכה על מה לחול ודומה לאמת המים (ר"ז - ו) דהתם כיון שבודאי יבואו המים נגדו הוי כאלו היו לפניו עכשיו

III. טעם שקבעו חז"ל ברכות היה רבי מאיר אומר חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך ורש"י פירש אל תקרי מה אלא מאה שחייב בק' ברכות לכאורה משום שהוא סימן לדביקות בה' ועיין במשלי (ג - ו) בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחתך ולא יאמר כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה (דברים ח - י"ז) ולכן חייב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה (זרכות פ:)

נפס לטלו נשמות אבי אורי ר' אליעזר ליפא ב"ר יעקב ארזי ע"ה אלא אורח' באשה רחל ב"ר גרשון חנוך הסניף הכפן ע"ה